

บทที่ 2

วรรณคดีที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้า เอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้องและรวบรวมนำเสนอเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 การพยาบาลและความสามารถของพยาบาล

ตอนที่ 2 หลักการประเมินหลักสูตร

ตอนที่ 3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ตอนที่ 1 การพยาบาลและความสามารถของพยาบาล

การพยาบาลได้เริ่มขึ้นตั้งแต่มนุษย์ได้อุบัติขึ้นในโลกโดยเริ่มจากหน่วยเล็กๆ คือ ครอบครัวแล้วขยายออก การพยาบาลเป็นกระบวนการที่ไม่หยุดนิ่งเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ตามการเปลี่ยนแปลงและความก้าวหน้าของวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีต่างๆ มีผู้ให้ความหมายของการพยาบาลไว้ต่างๆกันคือ

เกคินี เห็นพิทักษ์ (2523: 2) กล่าวว่า การพยาบาล คือ การศึกษาเกี่ยวกับ ศิลปการช่วยเหลือมนุษย์ที่ประสบปัญหาสุขภาพอนามัยทั้งทางร่างกายและจิตใจ โดยนำหลักความรู้ทางวิทยาศาสตร์สาขาต่างๆมาประยุกต์สร้างเป็นหลักเกณฑ์และวิธีการในการปฏิบัติ

คณะกรรมการโครงการพัฒนาวิชาชีพพยาบาลปี พ.ศ. 2524 ของสมาคมพยาบาลแห่งประเทศไทย (อ้างถึงใน กองงานวิทยาลัยพยาบาล 2526: 6-7) ให้คำจำกัดความว่า การพยาบาล หมายความว่า การกระทำในการช่วยเหลือดูแลผู้ป่วย เพื่อบรรเทาอาการของโรค และหรือยับยั้งการลุกลามของโรครวมถึงการประเมินภาวะสุขภาพ การส่งเสริมและฟื้นฟูสุขภาพ และการป้องกันโรค ทั้งนี้โดยอาศัยหลักวิทยาศาสตร์และศิลปะการพยาบาล

ลักแมนและซอเรนเซิน (Luckmann and Sorensen 1980: 11) กล่าวว่า การพยาบาลเป็นศิลปะในการประยุกต์หลักวิทยาศาสตร์ในลักษณะที่ฉลาดและมีมนุษยธรรม เพื่อให้การดูแลแก่บุคคลซึ่งไม่อาจปรับตนเองเข้ากับภาวะความเครียดที่เผชิญอยู่ได้

มาร์ธา โรเจอร์ (quoted in Sorensen and Luckmann 1977: 52) กล่าวว่า การพยาบาลมีจุดมุ่งหมายที่จะช่วยให้บุคคลบรรลุถึงความมีศักยภาพสูงสุดทางสุขภาพ

ป้องกันโรค ให้การวินิจฉัยทางการแพทย์ การพยาบาลและฟื้นฟูตามขอบเขตของจุดมุ่งหมายทางการแพทย์ การพยาบาลจะต้องเกี่ยวข้องกับบุคคลทั้งคนดีและคนเจ็บ คนรวยและคนจน

ราเมย์ (Ramey อ้างถึงใน พวงรัตน์ บุญรักษ์ 2522: 2) ได้เสนอแนวคิดในการปฏิบัติทางการแพทย์ไว้ว่า

การปฏิบัติทางการแพทย์ เป็นกระบวนการที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กับ การศึกษารวบรวมข้อมูลในสถานะของผู้ป่วย การตั้งวัตถุประสงค์ของสุขภาพอนามัย ระยะสั้น ระยะยาววางแผนและปฏิบัติทางการแพทย์อย่างเหมาะสม ในการช่วยเหลือผู้ป่วยบรรลุวัตถุประสงค์นั้นๆ ตลอดจนการประเมินประสิทธิผลของการปฏิบัติทางการแพทย์ด้วยหลักทางวิทยาศาสตร์ เป็นทฤษฎีพื้นฐานวิธีพยาบาลดังกล่าวรวมทั้งการดูแลในสภาพที่มีพยาธิสภาพ การป้องกัน การฟื้นฟูบุคคลิกภาพและการสอน เกี่ยวกับสุขภาพอนามัย

จากความหมายที่กล่าวมาทั้งหมด สรุปได้ว่า การพยาบาลเป็นศิลปะในการประยุกต์หลักวิทยาศาสตร์ ซึ่งเกี่ยวข้องกับการศึกษารวบรวมข้อมูล เพื่อประเมินภาวะสุขภาพ ให้การวินิจฉัยทางการแพทย์ ตั้งวัตถุประสงค์ วางแผนและปฏิบัติทางการแพทย์ ในการช่วยเหลือดูแลบุคคลที่มีพยาธิสภาพและเพื่อบรรเทาอาการยับยั้งการลุกลามของโรค ให้การรักษาขั้นต้นบำบัดโรคตามการ รักษาของแพทย์ฟื้นฟูสมรรถภาพของบุคคล ตลอดจนแนะนำส่งเสริมดำรงสุขภาพอนามัยและป้องกันโรคแก่ผู้มารับบริการ เพื่อให้บุคคลทุกคนบรรลุถึงซึ่งศักยภาพสูงสุดทางสุขภาพ

การปฏิบัติทางการแพทย์จึงจำเป็นต้องใช้ความรู้ความสามารถในการปฏิบัติมีขั้นตอนการปฏิบัติที่ถูกต้อง มีความเชื่อมั่นในคุณค่าของวิชาชีพ เต็มใจปฏิบัติหน้าที่ มีหลักจริยธรรมของวิชาชีพ เพื่อให้บริการ ที่มีมาตรฐาน มีคุณภาพและประสิทธิภาพแก่สังคม

สายหยุด นิยมวิภาต (2522: 58) กล่าวถึงการพยาบาลที่มีคุณภาพอย่างบริบูรณ์ว่าต้องมีลักษณะดังต่อไปนี้

1. ต้องเป็นพยาบาลที่สามารถให้บริการได้เพียงพอ ตอบสนองความต้องการของผู้รับบริการได้ทั่วถึง
2. ต้องเป็นบริการที่ยอมรับของประชาชนผู้รับบริการ
3. ต้องเป็นบริการที่มีลักษณะสมบูรณ์ทั้ง ความรู้ หลักการ ความสามารถและคุณธรรม เพื่อสร้างความมั่นใจ ความศรัทธาแก่ผู้มารับบริการ
4. ต้องเป็นบริการที่มีความปลอดภัยและมีกา รสืบต่อเนื่อง
5. ต้องมีรายงานบันทึกการปฏิบัติ
6. การจัดบริการต้อง เป็นตามผลกา รวิเคราะห์ของผู้ บริการ

การที่จะให้การพยาบาลที่มีลักษณะดังได้กล่าวไปแล้วนั้นต้องอาศัยผู้ให้บริการที่มีความรู้ความสามารถในด้านต่างๆ จากการประชุมระหว่างชาติ ครั้งที่ 2 (2nd Senior - Nurses International Workshop) เรื่อง การดูแลสุขภาพและบทบาทหน้าที่ของพยาบาลในประเทศไทย ระหว่างวันที่ 11-12 ตุลาคม 2519 (สุจินต์ วิจิตรกาญจน์-2520: 5) ที่ประชุมได้สรุปหน้าที่ความรู้รับผิดชอบของพยาบาล ว่าควรประกอบไปด้วยความสามารถด้านต่างๆ ดังนี้

1. มีความสามารถในด้านการรักษาพยาบาล
2. มีความสามารถที่จะถ่ายทอดความรู้ด้านสุขภาพ
3. มีความสามารถด้านการประสานงาน ร่วมมือและมีสัมพันธภาพที่ดี
4. มีความสามารถด้านการค้นคว้าวิจัย
5. มีความสามารถที่จะให้คำอธิบายหรือเป็นผู้แปลความหมายได้ถูกต้อง
6. มีความสามารถด้านบริหารและบริการ
7. มีความสามารถเป็นผู้แนะนำต่างๆ
8. มีความสามารถที่จะให้คำปรึกษา หรือปลอบใจ ให้กำลังใจเป็นอย่างดี
9. มีความสามารถในด้านทักษะการพยาบาลเป็นอย่างดี
10. มีความสามารถที่จะส่งเสริมสนับสนุนวิชาชีพ ให้เป็นที่ยกย่องแก่คนทั่วไป

บีวิส (Bevis 1978: 17) กล่าวว่า การพยาบาลเป็นกระบวนการ ซึ่งมีวัตถุประสงค์ที่จะส่งเสริมความมีสุขภาพสูงสุดของบุคคลโดยผ่านกิจกรรมต่างๆ ที่จะช่วยสร้างเสริมสุขภาพและการปรับตัวในบุคคล ระหว่างบุคคลและในชุมชน เครื่องมือที่จะช่วยให้พยาบาลปฏิบัติเช่นนี้ได้ คือ การสื่อสาร การดูแล การแก้ปัญหา การตัดสินใจ การบริหาร การเปลี่ยนแปลงและการสอน ดังนั้นพยาบาลจึงจำเป็นต้องมีความรู้ความสามารถในเรื่องต่างๆ เหล่านี้เป็นอย่างดี การจัดการศึกษาพยาบาลระหนึ่กถึงความเป็นข้อนี้เป็นอย่างดี จึงได้จัดเนื้อหาวิชาในหลักสูตรให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์คือ มีความรู้ความสามารถตามความต้องการของหลักสูตรจึงได้บรรจุวิชาพื้นฐานทั่วไป เช่นกลุ่มวิชาวิทยาศาสตร์ สังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ และภาษาศาสตร์ ตลอดจนวิชาการพยาบาล บริหารการพยาบาลและการรักษาขั้นต้นไว้ในหลักสูตรพยาบาล ดังตัวอย่างเช่น หลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต วิทยาลัยพยาบาลสภากาชาดไทย (ม.ป.ป.11-14) ซึ่งประกอบไปด้วยวิชาต่างๆ ดังนี้ คือ

1. หมวดวิชาพื้นฐานทั่วไป จำนวน 30 หน่วยกิต ได้แก่วิทยาศาสตร์ สังคมศาสตร์ เป็นต้น
2. หมวดวิชาพื้นฐานวิชาชีพ จำนวน 34 หน่วยกิต ได้แก่กายวิภาคศาสตร์ สรีรวิทยา โภชนวิทยา จิตวิทยาพัฒนาการ เป็นต้น

3. หมอควิชาชีพ จำนวน 77 หน่วยกิต ได้แก่ วิชาการศึกษาพยาบาลต่างๆ และการรักษาขั้นต้น เป็นต้น
4. หมอควิชาเลือก จำนวน 6 หน่วยกิต ได้แก่ ตรีศกศาสตร์ นิเทศศาสตร์ และ เศรษฐศาสตร์ เป็นต้น

ในด้านของการปฏิบัติการพยาบาลนั้น พยาบาลจะต้องมีขั้นตอนการปฏิบัติที่ถูกต้อง การที่จะกระทำเช่นนั้นได้นั้นจะต้องมีการกำหนดมาตรฐานในการปฏิบัติการพยาบาลไว้เพื่อจะใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติการพยาบาล สมาคมพยาบาลอเมริกัน (อ้างถึงใน พวงรัตน์ - บุญญาบุรุษ 2522: 279-280) ได้กำหนดมาตรฐานของบริกาพยาบาลที่เกี่ยวข้องกับการพยาบาลไว้ดังนี้

1. การรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับสถานะทางสุขภาพของผู้รับบริการ (Client, Patient) เป็นการปฏิบัติอย่างมีระบบที่ต่อเนื่องกัน ข้อมูลจะต้องชัดเจน สื่อความหมายและบันทึกไว้อย่างถูกต้อง
2. ข้อวินิจฉัยทางการพยาบาลจะต้องมาจากข้อมูลทางสถานะสุขภาพ
3. แผนการพยาบาลจะต้องประกอบด้วยวัตถุประสงค์ซึ่งจะต้องมาจากข้อวินิจฉัยทางการพยาบาล
4. แผนการพยาบาลจะต้องประกอบด้วยข้อปฏิบัติการพยาบาลตามลำดับค ามสำคัญ หรือมีเกณฑ์การวัดวัตถุประสงค์ซึ่งสอดคล้องกับข้อวินิจฉัยการพยาบาล
5. กิจกรรมการพยาบาลที่ให้กับผู้รับบริการ (Client, patient) ต้องมาจากความร่วมมือของผู้รับบริการในการปรับปรุง คงไว้และปกป้องรักษาสุขภาพ
6. กิจกรรมการพยาบาลจะต้องช่วยให้ผู้รับบริการ (Client, patient) เพิ่มความสามารถด้านสุขภาพ
7. ความก้าวหน้าด้านสุขภาพของผู้รับบริการ (Client, patient) จะต้องมีการศึกษาวิเคราะห์ ตรวจสอบและกำหนดวัตถุประสงค์หรือปรับปรุงแผนการดูแลใหม่

นอกจากนี้ อับเตลลา (อ้างถึงใน ฟารีดา อิบราฮิม 2525: 13) ได้กำหนดแนวทางในการปฏิบัติการพยาบาล เพื่อให้พยาบาลได้ใช้เป็นหลักในการปฏิบัติการพยาบาลที่มีประสิทธิภาพดังนี้

1. พยาบาลต้องสร้างสัมพันธภาพกับผู้ป่วยอย่างสม่ำเสมอติดต่อกัน ต้องมีทักษะในการปฏิบัติ เพื่อให้การพยาบาล และมีความสามารถในการตัดสินใจให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ป่วย
2. ต้องมีความสามารถสังเกตและรายงานอาการและอาการแสดงหรือพฤติกรรมต่างๆ ที่ผิดปกติไปจากสภาพปกติ ทั้งนี้ย่อมต้องการความสามารถในการคิดต่อและสร้างสัมพันธภาพในงานเป็นอย่างดี
3. ต้องเข้าใจความหมายของอาการและอาการแสดงดังกล่าว ที่บอกถึงภาวะการเปลี่ยนแปลงไปจากภาวะสุขภาพ กำหนดปัญหาการพยาบาล และวิธีการพยาบาลที่เหมาะสมกับสภาพของผู้ป่วย

4. กำหนดแผนการพยาบาลที่มุ่งผู้ป่วยเป็นแกนกลาง โดยยึดปัญหาการพยาบาล เป็นจุดมุ่งหมายของการแก้ปัญหาและกำหนดวิธีการพยาบาลที่จะช่วยให้อัตราการฟื้นตัวของผู้ป่วยสูงขึ้น

5. ประสิทธิภาพของการพยาบาลต้องช่วยให้ผู้ป่วยกลับคืนสู่ภาวะสุขภาพได้อย่างดีที่สุดพยาบาลจึงต้องให้การวินิจฉัยการพยาบาล และกำหนดวิธีการพยาบาลที่ชัดเจนและพยายามทุกวิถีทางให้ผู้ป่วยได้รับการพยาบาลที่ต่อเนื่อง ตามแนวทางที่กำหนดไว้ในแผนการพยาบาล เพื่อดำรงภาวะสุขภาพ

นอกจากความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงานแล้ว พยาบาลควรมี ความเชื่อมั่นในคุณค่าของวิชาชีพ เต็มใจปฏิบัติหน้าที่ พวงรัตน์ บุญยรักษ์ (2522: 26-28) ได้เสนอถึงแนวทางความเชื่อเกี่ยวกับตนเองในฐานะที่เป็นพยาบาล ซึ่งจะเป็น ฐานในการปฏิบัติการพยาบาลไว้ดังนี้ คือ

1. ให้การดูแลแก่ผู้ป่วย เอาใจใส่ต่อผู้ร่วมงาน วิชาชีพ บุคคลในทีมสุขภาพ ชุมชนและตนเอง
2. เต็มใจที่จะยอมรับทั้งความสำเร็จและความล้มเหลวในการทำงาน
3. สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้โดยอิสระ อาจต้องพึ่งพาอาศัยผู้อื่นในบางโอกาส เพื่อผลประโยชน์ของผู้ป่วย
4. กล้าเสี่ยงภัยโดยนำตนเองเข้าไปเกี่ยวข้อง โดยต้องเข้าใจว่าบางครั้งอาจต้องนำปัญหาของผู้ป่วยกลับไปบ้านด้วย
5. สิ่งที่ต้องการเรียนรู้ไม่รู้จักสิ้น และต้องแสวงหาอยู่เสมอ
6. ต้องตื่นตัว และรู้ถึงความสามารถของตนเอง และพยายามปรับปรุงตนเองให้เทียบแหลมอยู่เสมอ พยายามใช้ความสามารถของตนเองให้เกิดประสิทธิภาพ
7. รู้ขีดจำกัดของตนเอง และรู้จักใช้ผู้อื่นให้เป็นประโยชน์ เพื่องานที่มีประสิทธิภาพ
8. ทนต่อเหตุการณ์ นำความรู้ที่ทันสมัยไปใช้ ค้นหาและศึกษาวิธีปฏิบัติและเทคนิคใหม่ๆอยู่เสมอเพื่อการปฏิบัติการพยาบาลที่ดีเลิศ
9. ค้นหาวิธีการสื่อสารที่ดีในการปฏิบัติการพยาบาล ในทีมการรักษาพยาบาล
10. ให้ความเคารพต่อผู้ร่วมงาน โดยไม่คำนึงถึงสภาพหรือระดับงาน
11. ช่วยเสริมสร้างความเป็นเลิศของแต่ละบุคคล โดยคำนึงถึงพื้นฐานความสามารถ และสิ่งที่เขาได้รับการเตรียมมาแต่ต้น
12. ศึกษา ค้นคว้าวิธีการสังเกต และการตอบสนองการสังเกตอย่างถูกต้อง
13. การคาดคะเนสิ่งที่เกิดขึ้นในอนาคตจะต้องศึกษารวบรวมข้อมูลอยู่เสมอ เพื่อให้การคาดคะเนนั้นเที่ยงตรงที่สุด
14. เข้าใจดีว่าตนเองคือปูชนียคนหนึ่ง โดยสร้างความเข้าใจตนเองอาจมีทั้งความสำเร็จความล้มเหลว ความคับข้องใจและความเบื่อหน่าย
15. เข้าใจดีว่าการให้ผู้อื่นรับรู้ในความสำเร็จ และความล้มเหลวเป็นแนวทางที่ดีในการค้นหาข้อปฏิบัติต่อไป เพื่อให้เกิดความเที่ยงตรงในการปฏิบัติมากที่สุด
16. เต็มใจที่จะรับบทบาท เป็นผู้นำในการปฏิบัติการพยาบาลในแนวความเชื่อของตนเอง

ความเชื่อเกี่ยวกับตนเองที่กล่าวมาแล้วจะช่วยให้พยาบาลมีความเข้าใจในตนเอง มีความภาคภูมิใจจากการที่รู้ถึงคุณค่าแห่งคน เกิดความเชื่อมั่นในตนเองและวิชาชีพมากยิ่งขึ้น ถ้าหากมีจริยธรรมของวิชาชีพก็จะส่งเสริมให้ปฏิบัติการพยาบาลได้อย่างมีคุณภาพ ได้มาตรฐาน และมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

จากที่กล่าวมาทั้งหมดพอจะสรุปได้ว่า การให้การพยาบาลที่ดีมีคุณภาพต้อง เป็นบริการ ที่เพียงพอ เป็นที่ยอมรับของผู้บริการ มีความต่อเนื่องตลอดภัยและสมบูรณ์ทั้งความรู้ความสามารถ ในด้านการรักษาพยาบาล การใช้กระบวนการพยาบาล การถ่ายทอดความรู้ การให้คำปรึกษา แนะนำ การประสานงาน การบริหาร การค้นคว้าวิจัย มีทักษะในการพยาบาลรวมทั้งเข้าใจ และมั่นใจในตนเองซึ่งจะทำให้เกิดความเชื่อมั่นในตนเองและวิชาชีพ ช่วยส่งเสริมสนับสนุนวิชาชีพตลอดจนมีจริยธรรมในการให้การพยาบาล

การที่จะทราบว่า การปฏิบัติการพยาบาลมีคุณภาพและประสิทธิภาพเพียงไร จะต้อง มีการประเมินผลการปฏิบัติการพยาบาลนั้น หรือประเมินการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ที่พยาบาล ซึ่งกระทำได้อย่าง เพราะต้องประเมินพฤติกรรมของมนุษย์ที่มีความซับซ้อน ยังหาเครื่องมือ ที่วัดได้แน่นอนยุติธรรมที่สุดไม่ได้แต่ก็ได้มีความพยายามที่จะหาวิธีประเมินที่ให้ผลแน่นอน และ ยุติธรรมยิ่งขึ้นไปอีก ซึ่งวิเชียร ทวีลาภ (2522: 79) ได้เสนอแนะวิธีการประเมินผลไว้ ดังนี้คือ

1. วัตถุประสงค์และผลการของการปฏิบัติการพยาบาล (Nursing Practice) จะต้องกำหนดให้แน่นอน และบ่งเฉพาะพฤติกรรมที่จะสามารถวัดได้
2. การประเมินผลที่อาจได้ผลแน่นอน ควร มีการพิจารณาาร่วมกันจากหลายๆวิธี คือ
  - 2.1 ไปประเมินผล ควรสร้างเป็นแบบ Objective
  - 2.2 ให้ประเมินผลฐานของตนเอง (Self Evaluate)
  - 2.3 Individual Conference
  - 2.4 การประเมินผลที่กระทำโดยผู้ตรวจการ หัวหน้าหอผู้ป่วยและหัวหน้าทีมพยาบาล

สเต็คชี และคณะ (Stecchi, et al 1983:46) ได้เสนอเกณฑ์การสร้าง เครื่องมือประเมินความสามารถ (Competence) โดยให้เกณฑ์พิจารณาเครื่องมือที่ดีว่าจะ ต้องมีลักษณะดังนี้ คือ

1. มีความถูกต้อง (Accurate) แสดงให้เห็นถึงแนวคิดพื้นฐานของโครงสร้างหลักสูตร ทั้งในแนวดิ่งและแนวนอน
2. วัดความสามารถทางคลินิกของนักศึกษาและความสามารถในการประยุกต์ความรู้ ทางทฤษฎีไปใช้ในการปฏิบัติการพยาบาล

3. ต้องจำแนกพฤติกรรมและวัตถุประสงค์การปฏิบัติ การพยาบาลที่ซับซ้อนจนถึงขั้นรอบรู้ (Mastery) ในวัตถุประสงค์เฉพาะเจาะจงขั้นสุดท้าย
  4. ต้องสนองความต้องการของสถาบันได้คือ ใช้ประเมินนักศึกษาที่ปฏิบัติการพยาบาลได้ในทุกสภาพและทุกหน่วยงาน เช่น ใช้ประเมินผลนักศึกษาที่ฝึกในแผนกอายุรศาสตร์ - ศัลยศาสตร์ กุมารเวชศาสตร์และสูติศาสตร์ได้
  5. นักศึกษาใช้แบบประเมิน เพื่อพัฒนาการปฏิบัติวิชาชีพได้ด้วยตนเอง
- นอกจากนี้ยังได้เสนอแบบประเมินความสามารถซึ่งสามารถใช้ประเมินได้ทุกหน่วยงาน

งานสำหรับนักศึกษาชั้นปีที่ 3 โดยมีประเมินวัตถุประสงค์ต่างๆ 22 ข้อ คือ

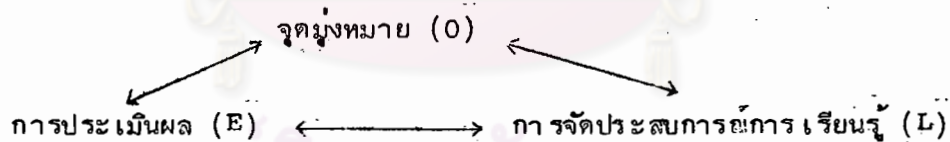
1. อธิบายได้ถึงผลกระทบของค่านิยม (Value) และความรู้สึกของตนเองที่มีต่อปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น
2. มีความรับผิดชอบตามความสามารถในฐานะของนักศึกษา
3. จำแนกได้ถึงสิทธิของตนเองและผู้ป่วย ตามลักษณะสัมพันธ์ภาพของวิชาชีพ
4. สามารถเลือกการสื่อสารที่เหมาะสมกับผู้ป่วยแต่ละรายได้
5. จำแนกได้ว่าพฤติกรรมของตนเองมีส่วนเกี่ยวข้องกับปฏิสัมพันธ์อย่างไร
6. สร้าง ดำรงและยุติ สัมพันธภาพทางการรักษา (Therapeutic Relationship) ที่มีกับผู้มารับบริการ และครอบครัวได้
7. ใช้กระบวนการคิดอย่างมีเหตุผลในการค้นหาปัญหาการพยาบาล
8. นำกระบวนการพยาบาลไปใช้กับผู้มารับบริการและครอบครัวในทุกกลุ่มอายุและทุกระดับพัฒนา
9. กำหนดการพยาบาลที่สำคัญร่วมกับผู้มารับบริการและครอบครัว
10. รวบรวมความรู้จากวิชาต่างๆมาใช้ในการค้นหาและสนองความต้องการทางสุขภาพและอธิบายเหตุผลของการปฏิบัติการพยาบาลได้
11. ช่วยบุคคลและครอบครัวในการค้นหาและตอบสนองความต้องการทางสุขภาพของแต่ละบุคคลได้
12. พัฒนาทักษะในการปฏิบัติการพยาบาลให้มีความปลอดภัยและมีประสิทธิภาพ
13. มีทักษะในการปฏิบัติการพยาบาลด้วยตนเองและขอคำแนะนำได้เมื่อจำเป็น
14. จำแนกความต้องการในการเรียนรู้ของผู้มารับบริการและครอบครัว ตลอดจนให้การศึกษาที่เหมาะสมได้
15. ตระหนักถึงความสำคัญของกระบวนการกลุ่ม
16. จำแนกและอธิบายถึงความต้องการของการเปลี่ยนแปลง ในการให้การดูแลพยาบาลแก่ผู้มารับบริการได้
17. กระตุ้นผู้มารับบริการให้ตระหนักและรับผิดชอบในการดูแลตนเอง
18. แสดงให้เห็นถึงความรับผิดชอบ ในการให้การพยาบาลแก่ผู้ป่วย
19. จำแนกสถานการณ์ที่จำเป็นต้องให้ความช่วยเหลือผู้ป่วยได้
20. จำแนกถึงความสำคัญของการวิจัยทางการพยาบาลในการดูแลผู้ป่วย
21. จำแนกถึงประวัติพัฒนาการของการปฏิบัติการพยาบาล
22. แสดงให้เห็นถึงความสามารถรับผิดชอบต่อวิชาชีพได้ด้วยตนเอง

สรุปได้ว่าการพยาบาลเป็นกระบวนการที่เคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ต้องการการปฏิบัติที่มีความรู้ความสามารถมีการประเมินผล เพื่อจะได้ทราบถึงประสิทธิภาพของการปฏิบัติการพยาบาล และเป็นแนวทางในการในการพัฒนาการพยาบาลต่อไปในอนาคต

ตอนที่ 2 หลักการประเมินหลักสูตร

การศึกษาเป็นกระบวนการสั่งสอน กระบวนการฝึกอบรม หรือกระบวนการถ่ายทอดความรู้ความชำนาญและทัศนคติ ซึ่งรวมเรียกว่าประสบการณ์ ซึ่งมนุษย์เป็นผู้จัดให้แก่มนุษย์ด้วยกัน (ภิญโญ สาธร 2521: 11) หรือเป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของบุคคลซึ่งได้แก่การคิด ความรู้สึก และการกระทำที่แสดงออกมาโดยมีวัตถุประสงค์การศึกษาเป็นตัวกำหนดพฤติกรรมที่ต้องการให้มีในผู้เรียน (Tyler 1969: 6) การศึกษาเป็นกระบวนการที่เกิดตลอดชีวิต เพื่อให้มีความรู้ ความสามารถและทักษะในการปฏิบัติงานเพิ่มขึ้น หรือมีประสิทธิภาพในการทำงานดียิ่งขึ้นเป็นตัวเร่งให้เกิดการเปลี่ยนแปลง และพัฒนาการในสังคมคือยกระดับคุณภาพชีวิตในสังคมให้สูงขึ้น มีประสิทธิภาพมากขึ้น

ในปัจจุบันการศึกษาได้รับการพัฒนา และจัดรูปแบบอย่างมีระบบโดยแบ่งออกเป็น 3 องค์ประกอบ ซึ่งมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันดังแสดงในแผนภูมิที่ 1 (สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ - 2524: 50)

แผนภูมิที่ 1 แสดงองค์ประกอบทางการศึกษา

จุดมุ่งหมายของการศึกษาจะแตกต่างกันไป เพราะมีที่มาของข้อมูลพื้นฐานที่จะนำมากำหนดจุดมุ่งหมายของการศึกษาจากแหล่งต่างๆคือ (Chandra 1977: 11-14)

1. ชุมชน ได้แก่ข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะต่างๆของชุมชน เช่น โครงสร้างของครอบครัว เศรษฐกิจ ความเชื่อ ทัศนคติของชุมชน
2. ผู้เรียน ได้แก่ข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะพัฒนาการ คุณค่า ทัศนคติและความต้องการทางการศึกษาของผู้เรียน
3. นักวิชาการแต่ละสาขาวิชา ได้แก่ข้อมูลเกี่ยวกับศาสตร์ต่างๆ รวมทั้งธรรมชาติ และโครงสร้างของวิชาต่างๆ เพื่อจะได้กำหนดจุดมุ่งหมายของการศึกษาให้เหมาะสม

4. จิตวิทยาการเรียนรู้ เป็นพื้นฐานสำคัญของทฤษฎีและการสอนต่างๆ และจะมีผลต่อการเลือกการสอนให้เหมาะสม

5. พฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์ ได้แก่อ้อมูลเกี่ยวกับ สถาบันทางสังคม และองค์ประกอบของสังคม เช่น การสื่อสาร สัมพันธภาพของกลุ่มและวัฒนธรรม เป็นต้น

จุดมุ่งหมายของการศึกษาจะต้องสอดคล้องกับความต้องการของสังคม ความต้องการพื้นฐานของมนุษย์หรือสอดคล้องกับข้อมูลที่ได้จากแหล่งต่างๆ และที่สำคัญคือจุดมุ่งหมายของหลักสูตรแต่ละระดับและแต่ละหลักสูตรจะต้องมีความสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของการศึกษาระดับชาติ ตัวอย่างเช่น จุดมุ่งหมายของมหาวิทยาลัย ซึ่ง วิจิตร ศรีสอาน(2518: 10) กล่าวว่ามิตลักษณะสากล 3 ประการคือ

1. มุ่งบุกเบิกแสวงหา บำรุง รักษาและถ่ายทอดความรู้ เพื่อสร้างสรรค์รรโลงความก้าวหน้าและความเป็นเลิศทางวิชาการ
2. ใช้ความรู้ให้เป็นประโยชน์ต่อสังคม โดยถือว่ามหาวิทยาลัยเป็นแหล่งวิทยาการชั้นสูงที่เอื้ออำนวยประโยชน์ต่อความเจริญของมนุษยชาติ
3. ทะนุบำรุงส่งเสริมศิลปและวัฒนธรรม

และเพื่อให้การอุดมศึกษามีคุณภาพเหมาะสมกับสภาพสังคม มหาวิทยาลัยควรมีจุดมุ่งหมายที่ผสมผสาน เพื่อเสริมสร้างบุคลิกภาพและความสามารถทางปัญญา เพื่อให้นักศึกษาสามารถไปประกอบอาชีพและทำงานในอาชีพนั้นๆ กล่าวคือ ควรมีการศึกษาเพื่อพัฒนาความเป็นคน ควบคู่ไปกับการศึกษาเพื่อพัฒนากำลังคน

จุดมุ่งหมายของการศึกษาจะเป็นแนวทาง ในการเลือกเนื้อหาวิชาเพื่อบรรจุในหลักสูตรและการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ มีหลักเกณฑ์ในการเลือกเนื้อหาวิชาดังนี้คือ มีความเชื่อถือได้และเป็นแก่นสารของความรู้ในแต่ละสาขาวิชา สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงในสังคม มีความสมดุลระหว่างความกว้างและความลึกของเนื้อหา สนองความมุ่งหมายได้หลายหลายประการ สอดคล้องกับวุฒิภาวะในการเรียนรู้และประสบการณ์ของผู้เรียน และสอดคล้องกับความต้องการและความสนใจของผู้เรียน(สุมิตร คุณานุกร 2520: 82-87)

การที่จะทราบว่า การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ บรรลุผลตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้หรือไม่ เพียงใด ต้องมีการประเมินผลการเรียน โดยมีจุดมุ่งหมายการประเมินผลการเรียนที่สำคัญ 3 ประการคือ (สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ 2524: 55)

1. ผู้เรียนมีความรู้และทักษะพื้นฐานเพียงพอหรือไม่
2. เพื่อวินิจฉัยจุดเด่นจุดด้อยในการเรียนการสอน
3. เพื่อบ่งชี้ระดับผลสัมฤทธิ์หรือผลการเรียนรู้ของนักเรียน

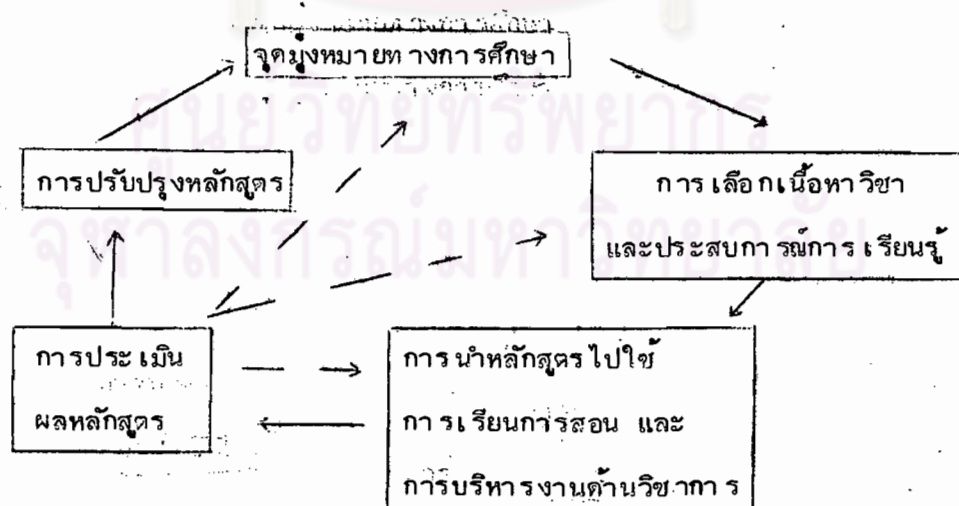
Tyler (1969: 106-107) เสนอว่าการประเมินผลควรจะต้อง ประเมินให้ทราบถึงพฤติกรรมที่เปลี่ยนไป และเปลี่ยนไปมากน้อยเพียงใด คือ ประเมินขณะกำลังศึกษา เพื่อจะได้ทราบว่าบรรลุวัตถุประสงค์ที่ต้องการหรือไม่ และประเมินหลังจบการศึกษาหรือติดตามผู้จบการศึกษา เพื่อจะได้ทราบถึงการเรียนรู้ที่ถาวร และควรประเมินอย่างน้อยปีละครั้ง

การจัดการศึกษา เพื่อให้สำเร็จลุล่วงไปตามที่กำหนดไว้ ต้องมีหลักสูตรเป็นโครงการและเป็นแนวทางในการให้การศึกษา เพราะหลักสูตร หมายถึง "โครงการให้การศึกษา เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ ความสามารถและคุณลักษณะ สอดคล้องกับความมุ่งหมายทางการศึกษาที่กำหนดไว้" (สมิตร์ คุณานุกร 2520: 2) หรือ "โครงการที่ประมวลความรู้และประสบการณ์ทั้งหลายที่โรงเรียนจัดให้ กับผู้เรียน ไม่ว่าจะ เป็นภายในหรือภายนอกโรงเรียนก็ตาม เพื่อให้ผู้เรียนพัฒนาไปตามความมุ่งหมายที่กำหนดไว้" (สมิตร์ คุณานุกร 2520: 3)

การพัฒนาหลักสูตรประกอบไปด้วยกิจกรรมหลัก 5 ประการคือ

1. การกำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตร
2. การเลือกเนื้อหาวิชาและประสบการณ์การเรียนรู้
3. การนำหลักสูตรไปใช้ หรือการเรียนการสอน การบริหารงานด้านวิชาการ
4. การประเมินผลหลักสูตร
5. การปรับปรุงหลักสูตร

ขบวนการพัฒนาหลักสูตร จะมีความต่อเนื่อง เป็นวัฏจักร ดังแสดงในแผนภูมิที่ 2

แผนภูมิที่ 2 แสดงความสัมพันธ์ของกิจกรรมในขบวนการพัฒนาหลักสูตร

การประเมินผลหลักสูตร เป็นกิจกรรมที่สำคัญของกระบวนการพัฒนา หลักสูตร เพราะ จะนำไปสู่การปรับปรุงแก้ไขหรือคงไว้ ซึ่งจุดมุ่งหมายของการศึกษา เนื้อหาวิชาและประสบการณ์ การเรียนรู้ ตลอดจนการเรียนการสอน เพราะการประเมินผลหลักสูตรจะต้องตอบคำถามต่างๆ เหล่านี้คือ (Toba 1962: 324)

1. อะไรเป็นวัตถุประสงค์ของหลักสูตร พฤติกรรมอะไรที่บ่งบอกถึงสัมฤทธิ์ผลของหลักสูตร การประเมินจึงต้องตั้งวัตถุประสงค์และทำความเข้าใจวัตถุประสงค์ให้ชัดเจน
2. ภาวะหรือสถานการณ์ใดที่ผู้เรียนมีโอกาสแสดงพฤติกรรมที่ต้องการ ดังนั้นจึงต้องมีการ เลือกและสร้างเครื่องมือที่เหมาะสมในการประเมิน
3. จะใช้เกณฑ์อะไรในการประเมินสัมฤทธิ์ผลของหลักสูตร คือ ต้องกำหนดเกณฑ์ที่จะใช้ในการประเมิน
4. องค์ประกอบอะไรที่จะกำหนดความสำเร็จของวัตถุประสงค์การศึกษา และจะกำหนดองค์ประกอบเหล่านั้นได้อย่างไร นั่นคือต้องหาข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะของนักเรียนและการสอน เพื่อจำแนกสิ่งที่เกิดขึ้น
5. จะนำผลที่ได้ไปใช้กับอะไร หลักสูตร การสอนหรือการแนะนำผู้เรียน นั่นคือ นำผลที่ได้ไปสู่การกระทำ คือ ปรับปรุงหลักสูตรและการสอน

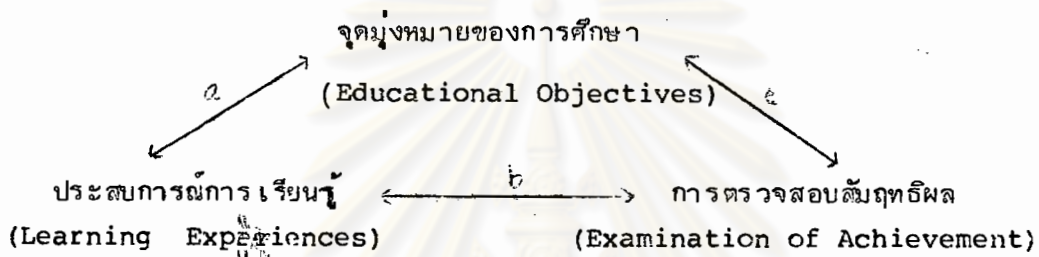
นอกจากนี้ Toba (1962: 316-323) ยังได้เสนอแนะว่าโปรแกรมการประเมินผล ควรมีลักษณะดังนี้คือ

1. ตรงกับวัตถุประสงค์ของหลักสูตร มีความสัมพันธ์กับสิ่งสำคัญที่หลักสูตรต้องการ และสอดคล้องกับปรัชญาของหลักสูตรและการสอน
2. มีความลึกซึ้ง (Comprehensive) ครอบคลุมวัตถุประสงค์ของหลักสูตร
3. มีคุณค่าในการวินิจฉัยอย่างเพียงพอ จำแนกได้ถึงระดับการปฏิบัติและความรอบรู้ ซึ่งจะแสดงให้เห็นจุดเด่นและจุดอ่อนของขบวนการและผลผลิตของการใช้หลักสูตร
4. เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินต้องมีความตรง เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้อง
5. มีความเป็นเอกภาพในการตัดสินประเมิน
6. มีความต่อเนื่อง

การประเมินผลหลักสูตร เป็นกิจกรรมที่ต้องปฏิบัติสืบเนื่องสม่ำเสมอตลอดเวลา เพราะการนำหลักสูตรไปใช้หรือการเรียนการสอน เกิดขึ้นทุกวันในโรงเรียน จึงได้มีผู้พยายามกำหนดรูปแบบในการประเมินผลหลักสูตรและการศึกษาไว้มากมาย ซึ่งพอจะแบ่งลักษณะ พฤติกรรมได้ 3 แบบคือ

แบบที่ 1 โมเดลที่ยึดจุดมุ่งหมายเป็นหลัก (จตุพร ทองอุไทย 2520: 19) เน้นการประเมินพฤติกรรมที่เปลี่ยนไปของผู้เรียน ตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร จึงต้องกำหนดจุดมุ่งหมายและตีค่าจุดมุ่งหมายเหล่านั้น การประเมินคุณค่าของหลักสูตร พิจารณาว่า จุดมุ่งหมายหรือวัตถุประสงค์ของหลักสูตรบรรลุผลสำเร็จมากน้อยเพียงใด ผู้นำในการประเมินด้านนี้คือ R.Tyler และ R.Hamman โดยมีรูปแบบการประเมินดังแสดงในแผนภูมิที่ 3 (วิชัย - วงษ์ใหญ่ 2523: 196)

แผนภูมิที่ 3 โมเดลการประเมินผลของไทเลอร์

แบบที่ 2 โมเดลที่ยึดเกณฑ์เป็นหลัก (กลอยใจ วัฒนกุล นารินทร์ หอมโกศล และแก้วตา ชาวเหลือง อ้างถึงใน พรทิพย์ อาจณรงค์ 2525: 19) ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ประเภทคือ

2.1 โมเดลการตัดสินซึ่งใช้เนื้อหาเป็นเกณฑ์ (Judgemental Model Emphasizing Intrinsic Criteria) โมเดลนี้เน้นเฉพาะกระบวนการที่ช่วยให้บรรลุวัตถุประสงค์ ไม่เน้นประสิทธิภาพของผลที่เกิดขึ้น ตัวอย่างเช่น การวิเคราะห์เนื้อหาของหลักสูตร (Intrinsic Analysis Model) ของ Doris T Gow (สันต์ อธิธรรมบำรุง 2525: 181) ซึ่งพิจารณาองค์ประกอบ 4 ประการคือ โอกาสในการเรียนรู้ สิ่งเร้า โครงสร้างของหลักสูตร และสภาพการเรียนรู้การสอน

2.2 โมเดลการตัดสินที่มีเกณฑ์ภายนอก (Judgemental Model Emphasizing Extrinsic Criteria) โมเดลนี้มักผูกผลที่วัตถุประสงค์บรรลุเป้าหมาย ผู้นำในการประเมินแบบนี้คือ M Scrivan ของ Robert E Stake การประเมินผลของสเตค เรียกว่า Stake's Countence Model (วิชัย วงษ์ใหญ่ 2523: 198) โดยประเมินผล 3 ระยะคือ สภาพก่อนเริ่มโครงการ (Antecedent) กระบวนการเรียนการสอน (Transaction) , ผลที่ได้จากโครงการ (Outcome)

แบบที่ 3 โมเดลที่ช่วยในการตัดสินใจ (อุทุมพร ทองอุไทย 2520: 22) เป็น โมเดลการประเมินที่สร้างขึ้น เพื่อช่วยในการตัดสินใจ ผู้นำในด้านนี้คือ D.L.Stufflebeam M.Aikin และ M.Provins โมเดลที่นิยมใช้กันมากคือ โมเดลชิป ของ Stufflebeam ซึ่งประกอบไปด้วย การประเมินภาวะแวดล้อม การประเมินปัจจัยเบื้องต้น การประเมินกระบวนการและการประเมินผลผลิต

จากที่กล่าวมาทั้งหมดพอจะสรุปได้ว่า การประเมินผลหลักสูตร เพื่อตัดสินสัมฤทธิ์ผลของหลักสูตร มีขอบเขตรวมถึง (สมิทร คุณานุกร 2520: 198-200)

1. การวิเคราะห์ตัวหลักสูตร ซึ่งได้แก่การประเมินความชัดเจน เหมาะสมของ ความมุ่งหมายที่กำหนดไว้ในหลักสูตร ความเหมาะสมของเนื้อหาวิชาและประสบการณ์การเรียนรู้ที่เลือกมา
2. การวิเคราะห์ขบวนการนำหลักสูตรไปใช้ ซึ่งเป็นการประเมินที่รวมถึงการวิเคราะห์เพื่อประเมินผลการปฏิบัติการทั้งหมดของโรงเรียน เช่น การจัดการเรียนการสอน การจัดการกิจกรรมนักเรียน ความพร้อมทางด้านวัสดุอุปกรณ์ในการเรียนการสอน การจัดบริการแนะแนว การจัดบริการด้านสุขภาพ สวัสดิการ การจัดหาอาคารสถานที่ เป็นต้น
3. การวิเคราะห์สัมฤทธิ์ผลในการเรียนของนักเรียน ได้แก่ การประเมินผล การเรียนภายในชั้นเรียน การติดตามผลผลิตของหลักสูตร โดยติดตามว่า นักเรียนที่จบหลักสูตรไปแล้ว มีความรู้ ความสามารถและทัศนคติตรงตามความมุ่งหมายที่หลักสูตรกำหนดหรือไม่ ซึ่งกระทำได้โดยหาข้อมูลจากผู้เกี่ยวข้อง เช่น ผู้สอนในระดับชั้นที่สูงขึ้นไป นายจ้างหรือผู้บังคับบัญชา นอกจากนี้ยังต้องประเมินว่า ผู้เรียนหางานทำได้หรือไม่ ทำงานแล้วเกิดประโยชน์แก่ตนเองและสังคมอย่างไร สังคมยอมรับผลผลิตที่ออกไปจากสถาบันหรือไม่
4. การวิเคราะห์โครงการประเมิน เพื่อดูว่า ความมุ่งหมาย นโยบายและแผนงานในการประเมินหลักสูตร มีประสิทธิภาพเป็นอย่างไร และให้ผลการประเมินที่แม่นยำไม่ผิดพลาด

ในการวิจัยครั้งนี้มุ่งเน้นที่จะประเมินผลผลิตของหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต วิทยาลัยพยาบาลสภากาชาดไทย เพื่อที่จะได้ทราบถึงความสำเร็จและความล้มเหลวของการผลิตบัณฑิต และ เพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับหลักสูตรครบถ้วน ใช้สนับสนุนการตัดสินใจแก้ไขปรับปรุงหลักสูตร ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ตอนที่ 3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการค้นคว้าศึกษาถึงงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการประเมินผลหลักสูตร และการติดตามผลการปฏิบัติงานของบัณฑิตผู้จบการศึกษานในหลักสูตรต่างๆทั้งในประเทศและต่างประเทศ ทั้งนี้เพื่อนำผลการศึกษามาพิจารณาปรับปรุงหลักสูตร และเป็นแนวทางในการเปิดหลักสูตรใหม่ ซึ่งยกตัวอย่างได้ดังนี้

พรทิพย์ อัจฉรงค์ (2525) ประเมินหลักสูตรการพยาบาลเฉพาะทาง คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล โดยใช้โมเดลซีป (Cipp Model) เป็นรูปแบบในการประเมิน คือ ประเมินสภาวะแวดล้อม ประเมินปัจจัยเบื้องต้น ประเมินกระบวนการและ ประเมินผลผลิตของหลักสูตรการพยาบาลเฉพาะทางสาขาการพยาบาลกุมารเวชศาสตร์ (โรคติดเชื้อ) และสาขาการพยาบาลโรคหัวใจและทรวงอก ปีการศึกษา 2523 เก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการ และใช้แบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง จากคณาจารย์ผู้สอนจำนวน 51 คน ผู้เข้ารับการอบรมจำนวน 57 คน ผู้บังคับบัญชาของผู้เข้ารับการอบรมจำนวน 57 คน และคณะกรรมการดำเนินการหลักสูตรจำนวน 8 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา เรื่อง หาค่ามัธยฐานและควมถี่ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและทดสอบค่าที่ ผลการประเมินเป็นดังนี้คือ

1. ผลการประเมินสภาวะแวดล้อม พบว่า

1.1 จุดมุ่งหมายทั่วไปของหลักสูตร มีลักษณะของหลักสูตรที่ดี และสอดคล้องกับปรัชญาการศึกษาของคณะพยาบาลศาสตร์ และวัตถุประสงค์เฉพาะของแต่ละสาขาวิชา เป็นอย่างดี

1.2 เนื้อหาสาระมีความเหมาะสมและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของหลักสูตร แต่เนื้อหาสาระยังมีความซ้ำซ้อนกันอยู่บ้าง

2. ผลการประเมินปัจจัยเบื้องต้น พบว่า

2.1 หลักเกณฑ์คุณสมบัติของผู้สมัครเข้ารับการอบรมตามที่หลักสูตรกำหนดไว้เป็นหลักเกณฑ์ที่เหมาะสม และผู้เข้ารับการอบรมมีคุณสมบัติครบถ้วนตามหลักเกณฑ์ดังกล่าว แต่ยังคงมีจุดอ่อนเล็กน้อยในส่วนที่มิได้มีการกำหนดแน่ชัด ในเรื่องประสบการณ์การปฏิบัติการพยาบาลเกี่ยวข้องกับแขนงวิชาที่อบรม

2.2 บุคลากรทั้งในด้านคณะกรรมการและคณาจารย์ผู้สอนเหมาะสมดี

2.3 อุปกรณ์ต่างๆเพียงพอที่จะอำนวยความสะดวกในการเรียนการสอน แต่ยังมีบริการบางส่วนที่ควรปรับปรุงให้ดีขึ้น เช่น ห้องสมุด เป็นต้น

2.4 คณะกรรมการดำเนินงานหลักสูตร ได้มีการวางแผนการดำเนินงาน ตลอดจนการอบรมได้อย่างมีระบบ

3. ผลการประเมินกระบวนการ พบว่า การดำเนินการหลักสูตรโดยทั่วไปเป็น อย่างมีระบบแบบแผน โดยเฉพาะในด้านการเรียนการสอนเป็นไปโดยราบรื่น และเป็น ที่พอใจของผู้เข้ารับการอบรม แต่ยังมีบริการในฐานสวัสดิการต่างๆบางประการที่ผู้เข้ารับการ อบรมแสดงความคิดเห็นว่าสมควรปรับปรุงให้ดีขึ้น

4. ผลการประเมินผลิตผล พบว่า ผู้สำเร็จการอบรม เป็นผู้มีความรู้ทางวิชาการ และมีประสิทธิภาพในการปฏิบัติการพยาบาลเฉพาะทาง

ละ เอียด แจ่มจันทร์ (2526) ได้ทำการศึกษาคัดตามผลบัณฑิต หลักสูตร การศึกษา บัณฑิต (พยาบาลศึกษา) โดยมีจุดมุ่งหมายสำคัญในการศึกษาคัดตามผล ความสามารถในการ ปฏิบัติงานของบัณฑิต และเปรียบเทียบการประเมินตนเองและการประเมินของผู้บังคับบัญชา เก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง และผ่านการทดสอบความตรงตามเนื้อหาและ หาค่าความเที่ยงแล้ว จากผู้สำเร็จการศึกษาบัณฑิต พยาบาลศึกษา ตั้งแต่ปีการศึกษา 2520- 2523 จำนวน 214 คน และผู้บังคับบัญชาของบัณฑิต จำนวน 214 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดย ใช้ค่ามัธยฐานเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานค่าร้อยละ และการทดสอบค่าที (t-test) พบว่า

1. ไม่มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระหว่างค่าเฉลี่ยความสามารถใน ด้านการถ่ายทอดความรู้ เมื่อประเมินโดยบัณฑิตและผู้บังคับบัญชา และส่วนใหญ่ประเมินความ สามารถอยู่ในระดับปานกลาง

2. ไม่มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ระหว่างค่าเฉลี่ยความสามารถ ในด้านกรณีพิเศษและประเมินผล เมื่อประเมิน โดยบัณฑิตและผู้บังคับบัญชา และส่วนใหญ่ประเมินความ สามารถอยู่ในระดับมาก

3. ไม่มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ระหว่างค่าเฉลี่ยความสามารถ ในด้านการปฏิบัติการพยาบาล เมื่อประเมิน โดยบัณฑิตและผู้บังคับบัญชา และทุกคนประเมินความ สามารถทุกข้ออยู่ในระดับมาก

4. ไม่มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ระหว่างค่าเฉลี่ย ความสามารถ ในด้านความรู้ความสามารถทางวิชาการ เมื่อประเมิน โดยบัณฑิตและผู้บังคับบัญชา และส่วนใหญ่ประเมินความสามารถอยู่ในระดับปานกลาง

5. ไม่มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ระหว่างค่าเฉลี่ยความสามารถ ในด้านพฤติกรรม วิชาชีพ เมื่อประเมินโดยบัณฑิตและผู้บังคับบัญชา และส่วนใหญ่ประเมินความสามารถอยู่ในระดับมาก

เพิ่มสุข สังข์มงคล (2526) ได้ทำการศึกษาถึงลักษณะที่พึงประสงค์ของพยาบาล ตามการรับรู้ของผู้ร่วมงาน ผู้รับบริการและพยาบาลเอง โดยศึกษาถึงลักษณะ ด้านการปฏิบัติการพยาบาล ด้านบุคลิกภาพและมนุษยสัมพันธ์ และด้านจรรยาบรรณ ผลการศึกษาเป็นดังนี้คือ

1. การรับรู้ด้านการปฏิบัติการพยาบาล ในด้านต่างๆ เป็นดังนี้คือ

1.1 การรวบรวมข้อมูลทางการพยาบาล ผู้ร่วมงาน พยาบาลและอาจารย์พยาบาล มีการรับรู้ต่อลักษณะนี้ ส่วนใหญ่อยู่ในระดับมาก อันดับแรกคือ เก็บข้อมูลต่างๆ เกี่ยวกับผู้รับบริการไว้เป็นความลับ และจะเปิดเผยเฉพาะที่มสุขภาพเท่านั้น ผู้รับบริการมีการรับรู้ในระดับมากทุกข้อ อันดับแรกคือ การบันทึกข้อมูลต่างๆที่รวบรวมได้อย่างชัดเจนและถูกต้อง ครบถ้วน เพื่อสะดวกในการนำไปใช้ต่อไป

1.2 การวินิจฉัยและวางแผนการพยาบาล ผู้ร่วมงานมีการรับรู้ต่อลักษณะนี้ อยู่ในระดับปานกลางทุกข้อ ผู้รับบริการ พยาบาลและอาจารย์พยาบาล มีการรับรู้ในระดับมากทุกข้อ โดยเฉพาะการกำหนดปัญหาของผู้รับบริการก่อนลงมือปฏิบัติการพยาบาล

1.3 การปฏิบัติการพยาบาล ผู้ร่วมงานมีการรับรู้ต่อลักษณะนี้ ส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลางอันดับแรกคือ การส่งเสริมให้ผู้รับบริการช่วยเหลือตนเองให้มากที่สุด ผู้รับบริการและพยาบาลมีการรับรู้ในระดับมากทุกข้อ อันดับแรกคือ การส่งเสริมให้ผู้รับบริการช่วยเหลือตนเองให้มากที่สุด อาจารย์พยาบาลมีการรับรู้ในระดับมากที่สุด อันดับแรกคือ การพยาบาลโดยคำนึงถึงความสุขสบายทางด้านจิตใจของผู้รับบริการ

1.4 การประเมินผล ผู้ร่วมงานมีการรับรู้ต่อลักษณะนี้อยู่ในระดับปานกลาง ผู้รับบริการและพยาบาลมีการรับรู้ในระดับมาก อาจารย์พยาบาลมีการรับรู้ในระดับมากที่สุด โดยทุกกลุ่มมีการรับรู้อันดับแรกตรงกันคือ พยาบาลมีการประเมินผลการพยาบาลของตนเองและพยายามปรับปรุงให้ดีขึ้น

2. การรับรู้ด้านบุคลิกภาพและมนุษยสัมพันธ์ ผู้ร่วมงาน ผู้รับบริการและพยาบาล มีการรับรู้ต่อลักษณะนี้อยู่ในระดับมากทุกข้อ อันดับแรกคือ ให้ความร่วมมือและเต็มใจทำงานร่วมกับผู้อื่นได้เป็นอย่างดี พยาบาลควรมีสุขภาพอนามัยแข็งแรง และมีการคล่องตัวกระฉับกระเฉง ว่องไว ตามลำดับ อาจารย์พยาบาลมีการรับรู้ในระดับมากที่สุด อันดับแรกคือ ยอมรับและเข้าใจถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ทั้งในด้านความรู้สติปัญญา และความสามารถ

3. การรับรู้ด้านจรรยาบรรณ ผู้ร่วมงานและผู้รับบริการมีการรับรู้ต่อลักษณะนี้อยู่ในระดับมากทุกข้อ อันดับแรกก็คือ มีความละเอียดรอบคอบในการปฏิบัติงาน พยายามมีการรับรู้ส่วนใหญ่อยู่ในระดับมากอันดับแรกรับรู้มากที่สุดคือ มีความซื่อสัตย์สุจริตต่อตนเองและผู้อื่น อาจารย์พยาบาลมีการรับรู้ผู้ในระดับมากที่สุดและมาก อันดับแรกคือ มีความละเอียดรอบคอบในการปฏิบัติงาน

4. การทดสอบความแตกต่าง เกี่ยวกับการรับรู้ลักษณะที่พึงประสงค์ตามการรับรู้ของ ผู้ร่วมงาน ผู้รับบริการ พยาบาลและอาจารย์พยาบาล พบว่า

4.1 การรับรู้ด้านการปฏิบัติการพยาบาลของทุกกลุ่ม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 เมื่อทดสอบรายคู่พบว่า มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติเกือบทุกคู่ ยกเว้นระหว่าง ผู้รับบริการกับพยาบาล และระหว่างพยาบาลกับอาจารย์พยาบาล ซึ่งมีการรับรู้แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

4.2 การรับรู้ด้านบุคลิกภาพและมนุษยสัมพันธ์ของทุกกลุ่ม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 เมื่อทดสอบรายคู่พบว่า ผู้ร่วมงานกับผู้รับบริการมีการรับรู้ไม่แตกต่างกัน แต่ผู้ร่วมงานมีการรับรู้แตกต่างจากพยาบาลและอาจารย์พยาบาล อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 สำหรับพยาบาลและอาจารย์พยาบาลมีการรับรู้ไม่แตกต่างกัน

4.3 การรับรู้ด้านจรรยาบรรณของทุกกลุ่ม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 เมื่อทดสอบรายคู่พบว่า ผู้ร่วมงานและผู้รับบริการมีการรับรู้ไม่แตกต่างกัน แต่ผู้ร่วมงานมีการรับรู้แตกต่างจากพยาบาลและอาจารย์พยาบาล อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ .001 ตามลำดับ สำหรับผู้รับบริการ พยาบาลและอาจารย์พยาบาล มีการรับรู้แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ทุกคู่

นิภา คิตประเสริฐ (2527) ได้ศึกษาเปรียบเทียบ ค่านิยมทางวิชาชีพ ทางบริการ และทางราชการ ของนักศึกษาพยาบาลและพยาบาลที่มีระยะเวลาของประสบการณ์การปฏิบัติงานในคลินิก แตกต่างกัน โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษา ความสัมพันธ์ระหว่าง ค่านิยมทางวิชาชีพ ทางบริการ และทางราชการของนักศึกษาพยาบาลและพยาบาล ศึกษาและเปรียบเทียบ ค่านิยมทางวิชาชีพ ทางบริการ และทางราชการ ศึกษาและเปรียบเทียบความขัดแย้งในการแสดงบทบาทพยาบาล ของนักศึกษาพยาบาลและพยาบาลที่มีระยะเวลาของประสบการณ์ปฏิบัติงานในคลินิกแตกต่างกัน รวมทั้งศึกษาและ เปรียบเทียบ ความขัดแย้งในการแสดงบทบาทพยาบาลของนักศึกษาพยาบาลและพยาบาลที่มีระดับค่านิยมทางวิชาชีพและทางราชการแตกต่างกัน

กลุ่มตัวอย่างประชากรที่ใช้ คือ นักศึกษาพยาบาลปี 4 จำนวน 89 คน พยาบาลที่มีประสบการณ์ 1 ปี จำนวน 67 คน ประสบการณ์ 2 ปี จำนวน 52 คน ประสบการณ์ 3 ปี จำนวน 50 คน ประสบการณ์ 4 ปี จำนวน 42 คน จากสถาบันการศึกษาพยาบาลและโรงพยาบาล ในสังกัดทบวงมหาวิทยาลัยทุกแห่ง ซึ่งได้มาโดยการสุ่มตัวอย่างแบบแยกประเภทด้วยมาตรวัดซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นเองและหาความตรงตามเนื้อหา โดยอาศัยการตัดสินของผู้ทรงคุณวุฒิ 8 ท่าน หาความเที่ยงโดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา ได้ค่าความเที่ยงของมาตรวัด คำนิยมทางวิชาชีพ 0.80 คำนิยมทางบริการ 0.73 และทางราชการ 0.58 และหาความเที่ยงของมาตรวัดโดยใช้แบบสอบถาม มาตราวัดทุกชุดได้ค่าความเที่ยงประมาณ 0.70 ข้อมูลที่รวบรวมได้นำมาวิเคราะห์ เพื่อหาค่าสัมสัมพันธ์ด้วยวิธีของเพียร์สัน ค่าสัมสัมพันธ์บางส่วน และทดสอบนัยสำคัญของสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ ด้วยการทดสอบค่าทีการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว และเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยระหว่างคู่ ภายหลังจากทดสอบความแปรปรวน โดยการทดสอบด้วยวิธี t-test ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. ความสัมพันธ์ระหว่าง คำนิยมทางวิชาชีพ ทางบริการ และทางราชการของนักศึกษาพยาบาล

1.1 สำหรับนักศึกษาพยาบาลปี 4 พบว่า เมื่อกำจัดอิทธิพลของค่านิยมทางบริการ แล้วค่านิยมทางวิชาชีพมีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับปานกลาง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับค่านิยมทางราชการ เมื่อกำจัดอิทธิพลของค่านิยมทางราชการแล้ว ค่านิยมทางวิชาชีพไม่มีความสัมพันธ์กับค่านิยมทางบริการ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ รวมทั้ง เมื่อกำจัดอิทธิพลของค่านิยมทางวิชาชีพแล้ว ค่านิยมทางบริการมีความสัมพันธ์ทางบวก ในระดับปานกลาง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับค่านิยมทางราชการ

1.2 สำหรับกลุ่มพยาบาล พบว่า เมื่อกำจัดอิทธิพลของค่านิยมทางบริการแล้ว ค่านิยมทางวิชาชีพ ไม่มีความสัมพันธ์กับค่านิยมทางราชการ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เมื่อกำจัดอิทธิพลของค่านิยมทางราชการแล้ว ค่านิยมทางวิชาชีพ มีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับสูงมาก และเมื่อกำจัดอิทธิพลของค่านิยมทางวิชาชีพแล้ว ค่านิยมทางบริการมีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับต่ำมาก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับค่านิยมทางราชการ

1.3 สำหรับกลุ่มนักศึกษาพยาบาลและพยาบาล พบว่า เมื่อกำจัดอิทธิพลของค่านิยมทางบริการแล้ว ค่านิยมทางวิชาชีพไม่มีความสัมพันธ์กับค่านิยมทางราชการ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เมื่อกำจัดอิทธิพลของค่านิยมทางราชการแล้ว ค่านิยมทางวิชาชีพ มีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับค่อนข้างสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ กับค่านิยมทางบริการ และเมื่อกำจัด-

อิทธิพลของค่านิยมทางวิชาชีพแล้ว ค่านิยมทางบริการ มีความสัมพันธ์ในระดับต่ำมาก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับค่านิยมทางราชการ

2. ผลการเปรียบเทียบ ค่านิยมทางวิชาชีพ ทางบริการ และทางราชการ ของนักศึกษาพยาบาลและพยาบาลที่มีระยะเวลาของประสบการณ์การปฏิบัติงานในคลินิก 1 ปี 2 ปี 3 ปี และ 4 ปี พบว่านักศึกษาพยาบาลปี 4 และพยาบาลที่มีประสบการณ์ 1 ปี 2 ปี 3 ปี และ 4 ปี มีค่านิยมทางวิชาชีพทางบริการ ทางราชการ ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

3. ผลการเปรียบเทียบความขัดแย้งในการแสดงบทบาทพยาบาล ของนักศึกษาพยาบาลปี 4 และพยาบาลที่มีประสบการณ์ปฏิบัติงานในคลินิก 1 ปี 2 ปี 3 ปี และ 4 ปี พบว่า นักศึกษาพยาบาลปี 4 มีความขัดแย้งในการแสดงบทบาทพยาบาลสูงกว่า พยาบาลที่มีประสบการณ์ 1 ปี 2 ปี 3 ปี และ 4 ปี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนกลุ่มพยาบาลที่มีประสบการณ์ 1 ปี 2 ปี 3 ปี และ 4 ปี มีความขัดแย้งในการแสดงบทบาท ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

4. ผลการเปรียบเทียบความขัดแย้งในการแสดงบทบาทพยาบาลในกลุ่มนักศึกษาพยาบาลและพยาบาล ที่มีระดับค่านิยมทางวิชาชีพและราชการ แตกต่างกัน พบว่ากลุ่มผู้ที่มีค่านิยมทางวิชาชีพและค่านิยมทางราชการสูง กลุ่มผู้ที่มีค่านิยมทางวิชาชีพสูงแต่มีค่านิยมทางราชการต่ำ มีความขัดแย้งในการแสดงบทบาทพยาบาลสูงกว่า กลุ่มผู้ที่มีค่านิยมทางวิชาชีพต่ำแต่มีค่านิยมทางราชการสูง และกลุ่มผู้ที่มีค่านิยมทางวิชาชีพและค่านิยมทางราชการต่ำ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

การประเมินผลหลักสูตรและการศึกษาติดตามผลการปฏิบัติงานของบัณฑิตในหลักสูตรพยาบาลที่ใดกล่าวไปแล้วนั้น เป็นส่วนหนึ่งเท่านั้น ยังมีการประเมินผลและการติดตามผลการปฏิบัติงานของบัณฑิตในหลักสูตรอื่นๆอีกเป็นอันมาก ตัวอย่างเช่น

สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ และคณะ (2522) ได้ประเมินผลหลักสูตรครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาจิตวิทยาการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โดยใช้แบบจำลองชีพเป็นแบบประเมิน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้เป็นนิสิตปริญญา เอก สาขาจิตวิทยาการศึกษา จำนวน 18 คน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อหาข้อเสนอแนะในการปรับปรุงหลักสูตรให้เหมาะสม มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นทั้งในด้านวัตถุประสงค์ เนื้อหาสาระของหลักสูตรคุณภาพของนิสิต ภาระงานของอาจารย์ผู้สอน กระบวนการบริหารหลักสูตร กระบวนการเรียนการสอนในหลักสูตร และผลิตผลของหลักสูตร วิธีการประเมิน ใช้วิธีการวิเคราะห์เอกสารและรวบรวมความคิดเห็นจากอาจารย์ประจำหลักสูตร อาจารย์ผู้ร่วมสอนในหลักสูตร และนิสิตดุษฎีบัณฑิต ผลการประเมินสรุปไว้ดังนี้

1. ด้านวัตถุประสงค์และเนื้อหาสาระของหลักสูตร ได้มีการระบุวัตถุประสงค์ทั่วไปของหลักสูตรอย่างชัดเจน วัตถุประสงค์ทั่วไปและวัตถุประสงค์เฉพาะของหลักสูตรสอดคล้องกันดี เนื้อหาสาระของหลักสูตรสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ แต่ภาควิชาของจิตวิทยาการศึกษาศึกษาน้อยและกระจายเกินไป

2. ด้านคุณภาพของนิสิต พบว่าส่วนใหญ่มีพื้นฐานความรู้ความสามารถในสาขาเฉพาะทางจิตวิทยาการศึกษาและการแนะแนว มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในระดับปริญญาตรีและโทอยู่ในระดับปานกลางแต่ความรู้ความสามารถทางภาษาอังกฤษและความถนัดเชิงวิชาการอยู่ในระดับยังไม่น่าเป็นที่พอใจ นอกจากนี้พบว่านิสิตรุ่นหลังๆมีศักยภาพเชิงวิชาการต่ำกว่านิสิตรุ่นแรกๆ

3. ด้านภาระงานของอาจารย์ผู้สอน พบว่า อาจารย์ได้ปฏิบัติงานสอนมากกว่าเกณฑ์ในอุดมคติอาจารย์บางท่านยังต้องทำหน้าที่ควบคุมหรืออำนวยการวิทยานิพนธ์ ออกนิตเทศ ประสพการณ์วิชาชีพนิตศิปริญญาตรีด้วย นอกจากนี้ยังพบว่าอาจารย์ทำการค้นคว้าวิจัยเพื่อค้นหาความรู้ในสาขาน้อยมาก โดยเฉลี่ยอาจารย์ได้บริการชุมชนค่อนข้างต่ำ

4. ด้านการบริหารหลักสูตร ยังไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร เพราะขาดสถานที่เจ้าหน้าที่วิธีการสอบคัดเลือกยังไม่เหมาะสม ระบบอาจารย์ที่ปรึกษายังไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร นิสิตได้รับการเทียบโอนหน่วยกิตมากเกินไป การสอนภาษาต่างประเทศขาดจุดมุ่งหมายที่แน่นอน วิธีการยังไม่เข้ามาตรฐานสากลและระเบียบการสอบรวบยอดดูถูกบัณฑิต ทำให้นิสิตแยกการเรียนและการสอนออกจากกัน

5. กระบวนการเรียนการสอน ทั้งอาจารย์และนิสิตยังไม่ทราบถึงปรัชญาของการศึกษบัณฑิตอย่างชัดเจน ขาดแคลนวัสดุที่จะอ่านวนต่อประสิทธิภาพการเรียนการสอน อาจารย์ผู้สอนยังไม่เป็นผู้ที่วิจัยการสอนแบบกลุ่มเล็กที่มีการอภิปรายอย่างกว้างขวาง เป็นพฤติกรรมการเรียนการสอนที่ดี แต่กระบวนการสอนของอาจารย์ยังมีประสิทธิภาพต่ำในด้านเทคนิคการสอน เนื้อเรื่อง และไม่ใช้หลักจิตวิทยาที่เหมาะสม

6. ด้านผลิตผลของหลักสูตร ผลิตดูขุภีบัณฑิตต่ำกว่าแผนถึงร้อยละ 85 นิสิตต้องใช้เวลาศึกษาถึง 4 ปี 2 เดือน ซึ่งใช้เวลามากกว่าที่ควรจะเป็น ดูขุภีบัณฑิตรุ่นแรกเป็นผู้ที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในระดับปริญญา เอกค่อนข้างสูง

ลักษณะ บรรพภาญจน (2523) ใช้รูปแบบซีบีในการประเมินโครงการอบรมประจำการที่ไม่มีวุฒิ กลุ่มตัวอย่างประชากรคือ ครูประจำการที่เข้ารับการอบรมในโครงการรุ่นที่ 4 จำนวน 77 คน และอาจารย์ที่ทำการอบรม จำนวน 5 คน เครื่องมือที่ใช้ในการ

อบรม จำนวน 5 คน เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลคือ แบบสอบถาม แบบสังเกตการสอน และการสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อเรื่องฐานนิยม ค่ามัธยฐานเลขคณิต และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน แล้วทดสอบค่าที่ ผลการประเมินสรุปได้ดังนี้

1. การประเมินวัตถุประสงค์ของโครงการ พบว่า วัตถุประสงค์ของโครงการที่ตั้งไว้เป็นวัตถุประสงค์ที่สอดคล้องกับหน้าที่และงานของกองส่งเสริมวิทยะฐานะของครู นโยบายของกรมการศึกษาคณะครู นโยบายทางการศึกษาของประเทศ ตามแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.-2520 เป็นอย่างดีและสอดคล้องกับความต้องการและความคาดหวังของครูประจำการเป็นอย่างมาก แสดงถึงความเหมาะสมของวัตถุประสงค์ของโครงการอบรมครูประจำการที่ไม่มีวุฒิอย่างชัดเจน

2. การประเมินปัจจัยเบื้องต้น พบว่า ทรัพยากรและแผนการดำเนินงานมีความเหมาะสมเนื่องจากมีความพร้อมในด้านหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง มีคณะกรรมการดำเนินงานและอาจารย์ผู้สอนมีความรู้ความสามารถนอกจากนี้ผู้เข้ารับการอบรมยังแสดงความเห็นสนับสนุนว่าปัจจัยเบื้องต้นที่ใช้ในการอบรม ทั้งในด้านคุณภาพอาจารย์ผู้สอน อุปกรณ์ประกอบการเรียน เวลา สถานที่ และบริการด้านต่างๆเหมาะสม

3. การประเมินกระบวนการ พบว่า การดำเนินการอบรมดำเนินไปอย่างมีระบบแบบแผน มีการวางแผนล่วงหน้าและปฏิบัติตาม พฤติกรรมการสอนของอาจารย์ที่ครูประจำการประเมินอยู่ในเกณฑ์ดี

4. การประเมินผลผลิต พบว่า โครงการนี้บรรลุวัตถุประสงค์ 4 ข้อ ของโครงการที่วางไว้กล่าวคือ ครูประจำการที่เข้ารับการอบรมมีความรู้ความสามารถผ่านการวัดผลภายหลังการอบรมได้ อันเป็นผลทำให้ครูประจำการไม่มีวุฒิครูลดน้อยลง และคาดว่าครูประจำการจะได้นำความรู้ที่ได้ไปปรับปรุงการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น และใช้เป็นพื้นฐานในการศึกษาต่อระดับที่สูงขึ้น และคาดว่าโครงการจะสามารถทำให้ครูประจำการที่ไม่มีวุฒิศรหมดไปในที่สุด

นอกจากการศึกษาในประเทศไทยแล้วในต่างประเทศก็มีการศึกษาติดตามผลผลิตของหลักสูตร ตลอดจนประเมินผลหลักสูตรต่างๆ เช่น

เฮเตอร์ (Hayter 1971: 55-60) ได้ทำการศึกษาติดตามผู้สำเร็จการศึกษาปริญญาตรีจากวิทยาลัยพยาบาล มหาวิทยาลัย เคนตักกี โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะศึกษาการทำงานและการศึกษาภายหลังสำเร็จการศึกษาพยาบาล แผนการเรียนในอนาคตของบัณฑิต ความความคิดเห็นของ

บัณฑิต และ นายจ้างของบัณฑิต ถึงความเหมาะสมในการ เตรียมบัณฑิตสำหรับงานที่ต้องปฏิบัติ เพื่อนำผลการศึกษามาเป็นแนวทางในการพัฒนาหลักสูตรในอนาคต

การศึกษาครั้งนี้เก็บข้อมูลจาก ทะเบียนประวัติของวิทยาลัยพยาบาล บัณฑิตที่สำเร็จ การศึกษาในปีการศึกษา 1964-1969 จำนวน 211 คน นายจ้างที่บัณฑิตทำงานด้วยอย่างน้อย 3 เดือน จำนวน 179 คน ด้วยแบบสอบถามที่สร้างโดยใช้ปรัชญาและวัตถุประสงค์ของหลักสูตรเป็นแนวทาง ได้รับแบบสอบถามจากบัณฑิตคืน จำนวน 182 ฉบับ (ร้อยละ 84) จาก นายจ้างจำนวน 168 คน (ร้อยละ 94) ผลการศึกษาพบว่า

1. การทำงาน และการศึกษาภายหลังสำเร็จการศึกษาพยาบาล ได้ผลดังนี้

1.1 บัณฑิต จำนวน 125 คน (ร้อยละ 69) ได้งานทำตั้งแต่จบการศึกษา และมีงานทำร้อยละ 77 ของเวลาทั้งหมดตั้งแต่สำเร็จการศึกษา ผู้ที่ไม่ได้งานทำส่วนใหญ่ เพราะมีบุตร ส่วนใหญ่ทำงานในตำแหน่งพยาบาลประจำการ และมี 113 ตำแหน่งที่เป็น ตำแหน่งที่สูงกว่าตำแหน่งพยาบาลประจำการ

1.2 การศึกษาภายหลังสำเร็จการศึกษา มีบัณฑิต 10 คน ที่เรียนต่อในระดับมหาบัณฑิต 17 คน ลงทะเบียนเรียนในวิทยาลัย และ 62 คน (ร้อยละ 34) เรียน โดยไม่ลงทะเบียน และ 95 คน (ร้อยละ 52) เป็นสมาชิกของสมาคมพยาบาลแห่งชาติ

2. แผนการในอนาคต พบว่า บัณฑิต 92 คน (ร้อยละ 50) มีแผนจะเรียนต่อ ในระดับมหาบัณฑิต -

3. การประเมินการศึกษา

3.1 บัณฑิตมีความเห็นว่า ตนเองมีคุณสมบัติเหมาะสมกับการทำงานใน ตำแหน่ง พยาบาลประจำการ หัวหน้าทีมและครูพยาบาล และประเมินการได้รับการ เตรียม ทางการศึกษาสำหรับงานอยู่ในระดับสูงกว่าค่าเฉลี่ยและระดับเฉลี่ย มีพฤติกรรมการพยาบาล อยู่ในระดับดีมาก โดยเฉพาะด้านการวิเคราะห์ความต้องการทางการพยาบาล จุดเด่นที่ได้รับการ เตรียมทางการศึกษา คือ การวางแผน การพยาบาลอย่างสมบูรณ์แบบ การนำหลักวิทยาศาสตร์มาใช้ในการพยาบาล การสนองความต้องการทางด้านจิตใจ การเรียนรู้ที่จะคิด การ เป็นผู้นำ แต่มีจุดอ่อนของการ เตรียมในเรื่องทักษะในการปฏิบัติการพยาบาล ประสพการณ์ไม่ เพียงพอ เตรียมไม่ตรงกับสภาพความเป็นจริง เกณฑ์วิชา และสารานุกรม

3.2 นายจ้างมีความเห็นว่า บัณฑิตได้รับการ เตรียมทางการศึกษาสำหรับงาน อยู่ในระดับสูงกว่าค่าเฉลี่ยและระดับเฉลี่ย มีพฤติกรรมการพยาบาลอยู่ในระดับดีมาก โดยเฉพาะด้านการ วิเคราะห์ความต้องการทางการพยาบาล จุดเด่นของการ เตรียมทางการศึกษา

คือ การนำหลักวิทยาศาสตร์มาใช้ในการพยาบาล การสนองความต้องการด้านจิตใจ การวางแผนการพยาบาลที่สมบูรณ์แบบ การประเมินสภาวะสุขภาพ การให้การพยาบาลรายบุคคล แต่มีข้อบกพร่องในเรื่อง ไม่มีประสบการณ์การเป็นผู้นำทางการพยาบาล ทักษะในการปฏิบัติ การพยาบาล สัมพันธภาพระหว่างบุคคล ไม่มีความมั่นคง (Insecurity)

3.3 การเปรียบเทียบการประเมินของบัณฑิตและนายจ้างพบว่า บัณฑิต ประเมินตนเองสูงกว่าการประเมินของนายจ้าง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

ดอนเลย์ เจพสัน เพอลอฟ (Donley, Jepson and Perloff 1973: 646-649) ได้ศึกษาสำรวจการใช้ความรู้และความพึงพอใจในหลักสูตร ปริญญาพยาบาล สาขาการพยาบาลอายุรศาสตร์-ศัลยศาสตร์ การพยาบาลสูติศาสตร์ การพยาบาลกุมารเวชศาสตร์ และสุขภาพจิต โดยส่งแบบสอบถามไปยังมหาบัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาในระหว่างเดือนธันวาคม 1968 ถึง เดือนมิถุนายน 1971 จำนวน 78 คน ได้รับแบบสอบถามคืน 48 ฉบับ ผลการศึกษาเป็นดังนี้คือ

1. ความพึงพอใจในหลักสูตร ได้กำหนดหลักสูตรที่เน้นหนักด้านต่างๆกัน 6 หลักสูตรให้บัณฑิตเลือก พบว่า 15 คน (ร้อยละ 60) เลือกหลักสูตรที่เน้นหนักทางการพยาบาลในคลินิก 12 คน เลือกหลักสูตรที่เน้นหนักทางการพยาบาลในคลินิกและการสอนทางการพยาบาล 10 คน เลือกหลักสูตรที่เน้นหนักทางการพยาบาล การบริหารการพยาบาล และการสอนทางการพยาบาล

2. การนำความรู้ไปใช้ ได้สำรวจการนำความรู้ 17 วิชา ซึ่งเป็นวิชาที่จัดไว้ในหลักสูตรมหาบัณฑิต ไปใช้ โดยให้ประเมินถึงความบ่อยของการใช้และความกว้างของการใช้ ด้วยแบบสอบถามที่เป็นมาตราส่วนประเมินค่า 4 อันดับ พบว่าบัณฑิตซึ่งทำงานในตำแหน่งต่างๆ นำความรู้จากวิชาต่างๆไปใช้แตกต่างกันดังนี้

2.1 ผู้ทำงานในตำแหน่ง ครูพยาบาล ได้ใช้ความรู้จากวิชา พัฒนาหลักสูตร ทฤษฎี-หลักสูตร การประเมินผลการปฏิบัติงานของนักศึกษา การประเมินผลการปฏิบัติการพยาบาล ทฤษฎีการเรียนรู้ ปรัชญาและวัตถุประสงค์ จิตวิทยาผู้เรียน สัมพันธภาพระหว่างผู้เรียนกับสถาบัน วิธีการสอนแบบทดสอบและการวัด ทฤษฎีการเปลี่ยนแปลง อยู่ในระดับสูงทั้ง ความบ่อยและความกว้างของการนำไปใช้

2.2 ผู้ทำงานในตำแหน่งผู้บริหาร ได้ใช้ความรู้จากวิชา การประเมินผลการปฏิบัติงานของลูกจ้าง การบริหารงานบุคคล การพัฒนาคน (Staff Development) ปรัชญา และวัตถุประสงค์ วิธีการสอน อยู่ในระดับสูงทั้งในความบ่อยและความกว้างของการนำไปใช้

2.3 ผู้ทำงานในตำแหน่งผู้เชี่ยวชาญทางคลินิก ได้ใช้ความรู้จากวิชา การประเมินผลการปฏิบัติการพยาบาล และการพัฒนากลุ่ม อยู่ในระดับสูงทั้งความบ่อยและความกว้างของการนำไปใช้

จากการศึกษาที่ได้พบว่าแม่หลักสูตรจะ เน้นหนักในด้าน การเตรียมบัณฑิตในตำแหน่งผู้เชี่ยวชาญในคลินิก แต่บัณฑิตก็ต้องทำงานในตำแหน่งครูพยาบาลและผู้บริหารพยาบาลไปด้วยเช่นกัน ทั้งนี้ผู้วิจัยได้เสนอแนะไว้ว่า เป็นเพราะความต้องการ ครูพยาบาลและผู้บริหารทางการพยาบาล มีความรีบด่วนและต้องการมากกว่า

อลสัน (Olson 1983: 18-21) ได้ศึกษาการรับรู้ของนักศึกษาปริญญาตรีพยาบาล ต่อองค์ประกอบที่มีส่วนส่งเสริมการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในคลินิก โดยถามเกี่ยวกับองค์ประกอบการ เรียนรู้อื่นๆ เช่น จุดมุ่งหมาย (Goal Direction) ความแตกต่างระหว่างบุคคล (Individualization) ความพร้อม การประยุกต์ใช้หลักวิชา เป็นต้น ด้วยแบบสอบถามมาตราส่วนประเมินค่า 5 อันดับ จากนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 4 จำนวน 805 คน และชั้นปีที่ 4 จำนวน 731 คน จากหลักสูตรปริญญาตรีพยาบาล 12 แห่งในนิวอิงแลนด์ ได้รับแบบสอบถามคืนจาก นักศึกษาชั้นปีที่ 3 จำนวน 221 คน ชั้นปีที่ 4 จำนวน 229 คน ผลการศึกษาพบว่า

1. นักศึกษาชั้นปีที่ 3 ร้อยละ 86 เห็นว่า เนื้อหาวิชาส่วนใหญ่มีความสัมพันธ์กับประสบการณ์ทางคลินิก ร้อยละ 13 เห็นว่า เนื้อหาวิชาไม่มีความสัมพันธ์มากนักและไม่มี ความสัมพันธ์เลยกับประสบการณ์ทางคลินิก และนักศึกษานี้ ร้อยละ 46 อยู่ในห้องเรียนขนาดมากกว่า 80 คน และอยู่ในคลินิกที่มีสัดส่วนนักศึกษาต่ำ คือ ต่ำกว่า 1: 10
2. นักศึกษาชั้นปีที่ 4 ร้อยละ 83 เห็นว่า เนื้อหาวิชาบางส่วน มีความสัมพันธ์กับประสบการณ์ทางคลินิก ร้อยละ 17 เห็นว่า เนื้อหาวิชาส่วนน้อยหรือ ไม่มีเลย มีความสัมพันธ์กับประสบการณ์ทางคลินิกและนักศึกษากลุ่มนี้อยู่ในคลินิกที่มีสัดส่วนนักศึกษาต่ำ คือ ต่ำกว่า 1: 10
3. นักศึกษาทั้งหมด เห็นว่า องค์ประกอบการเรียนรู้อื่นๆมีส่วนส่งเสริมการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในคลินิก